

Uddrag af relevante afsnit ift. § 3 fra bemærkninger til naturbeskyttelsesloven af 3. januar 1992 samt til ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om planlægning, lov om vandløb og museumsloven af 9. juni 2004

Bemærkninger til naturbeskyttelsesloven af 3. januar 1992

Til kapitel 2

Generelle beskyttelsesbestemmelser

Til §§ 3, 4, 5, 6 og 7

1. Indledning

Naturfredningsloven har siden 1972 rummet bestemmelser, hvorefter visse naturtyper (vandløb, søer m.v.) har været omfattet af en generel beskyttelsesordning, således at en række indgreb, der ændrer områdernes naturtilstand, ikke må foretages uden forudgående tilladelse fra det pågældende amtsråd.

Med baggrund i en fremadskridende forringelse og reduktion af de udyrkede eller ekstensivt udnyttede naturarealer er den generelle beskyttelsesordning ved flere ændringer af naturfredningsloven (1975, 1978 og 1983) successivt blevet udvidet til at omfatte flere naturtyper (moser, heder og strandenge m.v.).

I redegørelsen af 2. marts 1987 til Folketinget om en samlet strategi på marginaljordsområdet peges der på, at bevarelsen af udyrkede eller ekstensivt dyrkede arealer vil være et af flere hovedmål for de kommende års strategi. Derfor må de miljømæssige interesseområder, som i dag dyrkes ekstensivt eller henligger i udyrket tilstand, opretholdes og sikres. Det gælder således strandenge, ferske enge, overdrev og andre småbiotoper, og redegørelsen indeholder i denne henseende forslag om, at der fastsættes klare regler om beskyttelse af sådanne arealer, og at der sker en styrkelse af beskyttelsen af søer og vandhuller.

Endvidere er behovet for bevaring af de udyrkede og ekstensivt udnyttede arealer blevet understreget i redegørelsen af 2. marts 1987 til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg om naturbevaring og friluftsliv m.v. og i de øvrige tilkendegivelser i forbindelse med udvalgets behandling af de ovennævnte redegørelser samt i dets beretning af 3. juni 1987 om en samlet strategi på marginaljordsområdet.

Af Miljøministeriets redegørelse om miljøtilstanden i Danmark, august 1991, fremgår det, at naturen fortsat er i tilbagegang.

Lovforslaget viderefører naturfredningslovens beskyttelsesordning med de ændringer, som følger af de ovenfor nævnte retningslinier. Det bemærkes dog, at beskyttelsen foreslås udvidet til også at gælde sten- og jorddiger.

Alt i alt indebærer forslaget en væsentlig styrkelse af beskyttelsen af de tilbageværende egentlige naturområder i Danmark. Samtidig kan det ses som led i en forbedret opfyldelse af de målsætninger m.v., som fremgår af forskellige internationale naturbeskyttelsesinstrumenter, som Danmark har tiltrådt. Det drejer sig specielt om Ramsar-konventionen om beskyttelse af vådområder, Bern-konventionen om beskyttelse af Europas vilde planter og dyr samt naturlige levesteder og EF-direktivet om beskyttelse af vilde fugle og tillige Bonn-konventionen om beskyttelse af vilde arter af migrerende dyr og regionale aftaler om specielle arter, indgået i henhold til denne konvention.

Lovforslaget vil endvidere være et godt grundlag for at opfylde forslag til EF-direktiv om beskyttelse af naturlige og delvis naturlige levesteder samt af vilde dyr og planter (Habitatdirektivet), hvis det vedtages. En vedtagelse af direktivforslaget vil næppe nødvendiggøre yderligere lovændringer.

Dispensationsbeføjelserne knyttet til ordningen (jf. afsnit 7) må derfor administreres med væsentlig hensyntagen til disse målsætninger m.v. Ordningen udgør tillige - kombineret med den i forslagets § 67 nævnte beføjelse for miljøministeren til at fastsætte retningslinier for administrationen af bestemmelserne - et grundlag for, at man fra dansk side på administrativt smidig måde kan opfylde yderligere forpligtelser på dette område.

Den selvstændige godkendelse efter naturfredningsloven af etablering af dambrug (herunder udvidelse af bestående dambrug) er ikke opretholdt i lovforslaget. Det skyldes, at den landskabelige kontrol af den slags anlæg (herunder udvidelser og ændringer af dem) kan varetages gennem reglerne i planlægningsloven. Hertil kommer, at de almindelige regler i lovforslagets § 3 om beskyttelse af en række naturtyper, også omfatter dambrugsanlæg, herunder udvidelser og ændringer af disse, f.eks. hvis ændringerne har en landskabelig effekt, jf. formålsbestemmelsen i § 1, idet samtlige de interesser, der er nævnt i § 1, stk. 1, naturligvis kan/skal tages i betragtning ved lovens administration.

2. Den generelle beskyttelsesordning vedrørende naturtyper

I forhold til det tidligere fremsatte lovforslag (L 75) er beskyttelsesordningen for søer og vandløb ført tilbage til lovforslaget. Dette er en konsekvens af, at forslaget til lov om vandløb (L 77) ikke genfremsættes. I lighed med L 77 omfattes naturlige søer, hvis areal er over 100 m², af beskyttelsesordningen. Endvidere omfatter forslaget i overensstemmelse med den gældende retstilstand vandløb eller dele af vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra amtsrådet er udpeget som beskyttede.

§ 3 opregner iøvrigt de naturtyper, som fremover skal omfattes af den generelle beskyttelsesordning og størrelseskriterierne herfor. Størrelsesgrænsen på 2.500 m² indebærer, at naturområderne som udgangspunkt vil være registreret på Kort- og Matrikelstyrelsens kortværk Danmark 1:25.000, medmindre der er sket ændringer, siden kortværkene blev udarbejdet. Som noget nyt er ferske enge, overdrev og lignende inddraget under beskyttelsen. Endvidere er mosebegrebet ændret for at afklare nogle praktiske afgrænsningsvanskeligheder.

Efter naturfredningsloven kræves der en tilladelse fra amtsrådet, såfremt man ønsker at foretage et indgreb i en af de i §§ 43-43 b nævnte naturtyper. Bestemmelserne foreslås nu udformet som en egentlig forbudsordning, dog med mulighed for dispensation i særlige tilfælde, jf. § 65. Dette svarer til, hvorledes

det hidtidige tilladelsessystem har været administreret, især i klagemyndighedens praksis, jf. Skov- og Naturstyrelsens afgørelser i meddelelsesbladet »§ 43 NYT.« Den ændrede formulering indebærer således ikke realitetsændringer i forhold hertil. Der er heller ikke tale om realitetsændring af det forhold, at hvor der regelmæssigt er foretaget omlæg i form af pløjning m.v., kan dette videreføres i samme omfang.

I § 3 i forslaget er det bestemt, at tilstanden i de nævnte naturområder ikke må ændres. Hermed er der ikke tilsigtet en egentlig realitetsændring i forhold til de gældende §§ 43-43 b i naturfredningsloven, hvor opdyrkning, tilplantning og anden ændring kun kan ske med tilladelse fra amtsrådet, således som disse regler har været administreret på baggrund af bl.a. forarbejderne til de oprindelige lovbestemmelser, jf. nærmere i afsnit 7.

Sædvanlig vedligeholdelse af bestående dræningsanlæg vil ikke være i strid med bestemmelsen i § 3, stk. 2. I overensstemmelse med praksis efter de hidtil gældende regler vil imidlertid ny dræning, ændringer i eksisterende dræns placering, herunder nedlægning af drænrør i større udstrækning eller større dybde end hidtil, samt ændringer i eksisterende dræns diameter kræve dispensation. Betingelsen er, at arbejderne medfører ændringer af tilstanden i de beskyttede områder. Hvis dette er tilfældet, kræves der dispensation.

En udtømmende opregning af, hvad der er omfattet af bestemmelsen, er næppe mulig. Eksempelvis vil udsåning af kulturgræsser i en mose, på en hede eller strandeng være en ændring, hvis der ikke hidtil er udsået sådanne græsser. Det afgørende er ikke blot foranstaltningens karakter men navnlig den virkning, den har for området, nemlig om den »ændrer« dette og dermed ændrer naturtilstanden. I princippet er således alle ændringer omfattet. Ændringens væsentlighed er af betydning, når det skal afgøres, om der kan dispenseres. Uanset dette er der dog en nedre grænse for, hvad der kræver dispensation. Foranstaltninger kan være så perifere eller bagatelagtige, at de kan iværksættes uden dispensation. Det er i denne henseende ikke hensigten at ændre den hidtidige praksis på området, således som den bl.a. er beskrevet i de cirkulærer m.v., der er udstedt i forbindelse med reglerne i naturfredningsloven.

Placering af campingvogne er udtrykkeligt forbudt i §§ 8, 15, 16, 17 og 18, der også indeholder bestemmelser om forbud mod ændring af tilstanden på de pågældende lokaliteter. Placering af campingvogne kan være omfattet af forbudet i § 3, idet det her vil kunne være ensbetydende med en ændring af tilstanden, såfremt der er tale om en mere varig opstilling. Det beror derfor på en konkret vurdering, om der kræves en dispensation til at opstille en campingvogn i en af de beskyttede naturtyper. Opstilling af hegn, der ikke kan karakteriseres som sædvanlige landbrugshegn, må derimod i overensstemmelse med hidtidig praksis normalt anses for en ændring af tilstanden, der kræver dispensation.

Det er hensigten at udarbejde et relativt omfattende vejlednings- og cirkulæremateriale til hjælp for amtsrådene for at sikre en forholdsvis ensartet administration på landsplan.

Hvad angår spørgsmålet om definition af de enkelte naturtyper og beregning af disses arealstørrelse henvises til bemærkningerne i punkt 3 og 4.

3. Definition af naturtyperne

3.1. Søer og vandhuller

Begrebsmæssigt har naturfredningsloven omfattet »naturlige søer«, dvs. søer, der traditionelt indgår i det pågældende landskab eller miljø. Der har været tale om søer, damme, vandhuller, dvs. vandområder, der ikke er midlertidige, og hvor der har udviklet sig et karakteristisk plante- og dyreliv i tilknytning til søen.

Bestemmelserne har således omfattet dels de naturligt forekommende søer, der ikke eller kun i ringe grad er påvirket af kulturtekniske indgreb - sådanne søer er i dag overordentligt sjældne, dels søer, vandhuller og damme, som helt eller delvist skyldes eller er påvirket af menneskelig indsats for en kortere eller længere årrække siden. Det kan f.eks. være gadekær, møllesøer og ældre opstemningsanlæg samt færdigt udgravede grus-, ler-, tørve- og mergelgrave, bevaringshuller, vildtdamme (andedamme) m.v.

Temporære søer, der kun er vandfyldte en del af året, typisk fra vinterperioden til hen i sommermånederne maj-juni, hvor de tørrer ud, er omfattet af beskyttelsesbestemmelsen under forudsætning af, at de ikke er indgået i omdrift og i øvrigt udgør en integreret del af et eng- og småbiotopområde, der i øvrigt opfylder størrelseskriteriet.

Arealgrænsen har siden 1984 været på 500 m², dog således at gadekær og lignende offentligt tilgængelige småsøer har været undtaget fra denne grænse. Den sidstnævnte undtagelsesbestemmelse foreslås i § 6 afløst af en bestemmelse, hvorefter miljøministeren kan undtage søer, der helt eller delvist er i offentligt eje, fra det ellers gældende størrelseskriterium. Denne hjemmel agtes udnyttet.

Arealgrænsen for søer og vandhuller, der omfattes af § 3, ændres i øvrigt fra 500 m² til 100 m² (0.01 ha), bl.a. fordi størstedelen af småsøerne og vandhullerne, der har stor økologisk og landskabelig betydning, hidtil har været ubeskyttede. Desuden er de gennem de sidste 100 år ved en række kulturtekniske indgreb m.v. blevet reduceret i et meget betydeligt omfang.

Ved beregningen af arealet af en given sø eller et vandhul skal der i overensstemmelse med de hidtidige principper lægges vægt på dels udstrækningen af den sammenhængende åbne vandoverflade, dels karakteren af det tilstødende vådområde med en vegetation bestående af vand- og sumplanter.

Det bemærkes i øvrigt, at småsøer, der er mindre end 100 m², men som er beliggende ved et beskyttet vandløb eller i en af de beskyttede naturtyper (moser, heder, enge m.v.) på 2.500 m² og derover og således udgør en del af denne, som hidtil er beskyttet uanset størrelsen. Det vil umiddelbart følge af arealberegningreglerne, jf. afsnit 3.2.4 nedenfor.

3.2. Vandløb

Offentlige vandløb, private vandløb med en bundbredde på mindst 1,5 m samt visse nærmere angivne private vandløb med en bundbredde på under 1,5 m har med baggrund i ændringen af naturfredningsloven i 1979 været omfattet af de generelle beskyttelsesbestemmelser.

Amtsrådene har efterfølgende foretaget en konkret og præcis udpegning af, hvilke vandløb der i de enkelte regioner er omfattet, nemlig i alt ca. 28.000 km af 44.000 km registrerede vandløb. Udpegningen er i perioden 1984-87 godkendt af miljøministeren. Det er de vandløb, der er omfattet af de godkendte registreringer, der falder ind under naturfredningslovens § 43. Registreringen vil kunne revideres med passende mellemrum.

Det nye forslag til § 3 er formuleret i overensstemmelse med det ovennævnte, således at den hidtidige sondring mellem offentlige vandløb og private vandløb med en bundbredde på mindst 1,5 m og derunder er bortfaldet. Der er således ikke foreslået nogen ændring af den retstilstand, der faktisk er gældende efter naturfredningsloven. Den hidtidige bestemmelse om arbejder i henhold til gældende vandløbsregulativer er opretholdt indholdsmæssigt. Også almindelige vedligeholdelsesarbejder for private vandløb kan udføres uden dispensation, jf. princippet om, at der efter §§ 43-43 a ikke kræves dispensation til sædvanlig vedligeholdelse. Der tilsigtes ikke nogen ændring i den eksisterende praksis i, hvad der kan betragtes som vandløbsvedligeholdelse.

3.3. Heder

I Miljøministeriets cirkulære nr. 103 af 27. marts 1984, afsnit 3.2 er heder beskrevet således:

»Begrebet hede i naturfredningslovens forstand er i overensstemmelse med den almindelige forståelse heraf en udyrket landstrækning med mager jordbund, oftest bevokset med lyng og forskellige andre mindre buskvækster. Plantevæksten spiller således en central rolle.

Hedevegetationen er lavtvoksende med forekomst af dværgbuske. På mange hedearealer udgør buske og træer som eg, birk, bævreasp, gyvel, ene og selvsåede nåltræer et væsentligt element i vegetationen.

De dværgbuske, som især forekommer på danske hedearealer, er følgende: Hedelyng, revling, klokkelyng, tyttebær, blåbær, mosebølle, hede-melbærris, krybepil og arter af planteslægten visse.

I nogle typer af hede udgør græsser, halvgræsser, laver og mosser det dominerende element i plantevæksten, hvor der så stadig er et islæt af ovennævnte arter af dværgbuske. Især kan følgende græsarter udgøre det dominerende element i plantevæksten: Bølget bunke, fåresvingel, tandbælg, blåtop, sandskæg og katteskæg.

Her i landet er heden sjældent et stabilt plantesamfund, og græsning, tidvis afbrænding og hugst er ofte en nødvendig forudsætning for, at hedens dværgbuske, græs og lav ikke bliver overvokset og udkonkurreret af buske og træer. Der vil derfor ofte forekomme hedearealer med varierende grader af tilgroning.

En hedemose, der opfylder betingelserne for at kunne karakteriseres som en mose, er formelt ikke omfattet af hedebegrebet, men falder ind under begrebet »moser« i lovens § 43. Såfremt hedemosen ikke kan karakteriseres som en mose, er den derimod omfattet af hedebegrebet. Sondringen mellem heder og moser er dog normalt uden praktisk betydning.' Se herom afsnit 3.4.

Det bemærkes, at der i mange tilfælde er jævne overgange mellem på den ene side visse hedetyper (»græsheder«), der er præget af græsser som bølget bunke, fåresvingel, blåtop m.v., og på den anden side

overdrev. Disse er særligt i Øst-Danmark mange steder en pendant til den jyske hede, der domineres af hedelyng og andre dværgbuske. Hedelyngen har en begrænset levetid (20-30 år), og mange hedearealer er under tilgroning af selvsåede buske og træer som eg, bævreasp, gyvel, ene og selvsåede nåletræer som bjergfyr. Betydelige hedearealer, der ikke er under regelmæssig naturpleje, har nu således stedvis karakter af mere eller mindre lukket krat. Sondringen mellem hede og overdrev eller hede og krat er dog, under forudsætning af, at det samlede udyrkede naturareal opfylder størrelseskriteriet, normalt uden praktisk betydning. På samme måde har sondringen mellem moser og heder mindre betydning, efter at begge naturtyper er blevet omfattet af § 3, og arealgrænsen nu foreslås at være den samme for disse.

3.4. Moser og lignende

I den hidtidige § 43, stk. 2, er fastsat, at »moser« er omfattet af beskyttelsen. Der har imidlertid været tvivl om afgrænsningen af mosebegrebet. Traditionelt er begrebet defineret udfra områdernes plantevækst, fugtighedsforhold og jordbund, men det har været usikkert, hvorvidt alle disse tre kriterier skulle opfyldes i det enkelte tilfælde, eller om det var tilstrækkeligt, at kun en eller to af forudsætningerne var til stede. Specielt har tvivlen angået, om det er en nødvendig forudsætning, at der foreligger et tørvelag.

Hensigten med bestemmelsen er navnlig at beskytte det vilde dyre- og planteliv. Det vil derfor være u hensigtsmæssigt at gøre beskyttelsen afhængig af, om der i det konkrete tilfælde foreligger et tørvelag.

For at tydeliggøre, at bestemmelsen også finder anvendelse, selv om ikke alle de ovennævnte kriterier samtidigt er opfyldt, herunder specielt selv om der ikke foreligger noget tørvelag, er ordet »moser« derfor erstattet af »moser og lignende«.

Det bemærkes, at tørvedannelsen i visse mosetyper naturligt er meget begrænset og undertiden næsten fraværende. Dette gælder f.eks. nogle kalkkær og vældmoser.

Der lægges derfor primært vægt på botaniske forhold i definitionen, hvorimod hydrologiske og/eller geologiske kriterier kun forudsættes anvendt, hvis der foreligger tegn på kulturbetingede indgreb, som hindrer en botanisk bedømmelse. Her tænkes f.eks. på nylig opløjning, opfyldning eller anden intensiv jordbearbejdning, hvorved terrænforhold er ændret, eller naturlig vegetation er fjernet. Også afgrænsningen mellem moser og andre naturtyper foretages først og fremmest ud fra botaniske kriterier. Arealer betegnes således som mose, når de naturligt forekommende moseplanter dominerer i forhold til plantearter fra andre naturtyper. Endvidere karakteriseres moser ofte ved et ujævnt overfladerelief.

En landbrugsmæssig udnyttelse, der er så begrænset, at den ikke påvirker den naturlige vegetationssammensætning væsentligt, udelukker ikke, at området kan betegnes som mose i henhold til naturfredningsloven. Ekstensiv græsning vil således kunne forekomme i moser, som er omfattet af § 3, og en fortsat græsning af denne art kræver derfor ikke dispensation.

Træbevoksede moseområder, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af lovforslagets § 3. Dette gælder også birkekær og pilekrat samt elle- og askesumpe, såfremt den forekommende urtevegetation iøvrigt medfører, at området må betegnes som mose. I sådanne moser må normal forstlig udnyttelse finde sted, mens f.eks. tilplantning kræver dispensation.

Begrebet »moser og lignende« i lovforslagets forstand omfatter således udyrkede eller ekstensivt udnyttede områder præget af en ferskvandspåvirket naturlig eller overvejende naturlig vegetation, som er knyttet til gennemsnitlig høj vandstand, og som ofte har dannet tørv eller anden organisk aflejring. Begrebet er således en fællesbetegnelse for en række vådbundsområder med plantesamfund, der har betegnelsen efter vegetationens sammensætning, f.eks. rørsump, starsump, ellesump, birkekær, pilekrat, eller efter vandtilførslen (højmose, kærmose, vældmose), eller efter andre forhold (f.eks. dyndeng, fugteng). Om et område kaldes mose eller kær har ingen betydning.

Ofte vil det være vanskeligt at trække en præcis grænse mellem moser og andre typer af relativt uforstyrrede og naturligt forekommende plantesamfund som heder, overdrev, strandsump m.v. Derimod vil der som regel være markant synlige vegetations- eller terrænforskelle i forhold til dyrkede arealer, tilplantede skovarealer og terrænskel i form af veje, hegn, diger, grøfter m.v. I mange tilfælde vil mosegrænsen derfor kunne trækkes i forhold til arealer, der er i omdrift (under plov), eller vejspor, hegn, diger, ejendomsskel m.v.

En nærmere afgrænsning er imidlertid i de fleste tilfælde uden praktisk betydning, dels fordi de omtalte naturtyper som oftest er omfattet af § 3 med det samme arealmæssige krav, dels fordi en flerhed af de pågældende naturtyper, der sammenlagt udgør 2500 m², vil være omfattet af § 3-beskyttelsen.

Moser beliggende i sommerhusområder og byzone har - på samme måde som vandløb og søer beliggende i disse områder - hidtil været omfattet af § 43-beskyttelsen, medens dette kun i begrænset omfang har været tilfældet for de øvrige naturtyper. Ved fastsættelsen af de nærmere regler i henhold til §§ 5 og 6 vil denne ordening i videst muligt omfang blive søgt opretholdt, og det vil således i denne henseende fortsat kunne være nødvendigt nærmere at afgøre, om et givet område må karakteriseres som en mose i modsætning til f.eks. en hede.

3.5. Strandenge

I Miljøministeriets cirkulære nr. 103 af 27. marts 1984 er strandenge beskrevet således i afsnit 3.3:

»Begrebet strandenge i naturfredningslovens forstand omfatter - i overensstemmelse med den almindelige forståelse heraf - engstrækninger ved kysten. De afgørende kriterier er således plantevæksten samt områdets landskabelige karakter og beliggenhed.

Strandenge er relativt flade, lavtliggende og kystnære arealer med en naturlig vegetation bestående af græsser, halvgræsser og urter, som danner en mere eller mindre sammenhængende grønsvær.

Strandengsflader brydes ofte af lavninger og naturlige render (f.eks. loer) og ældre strandvoldsrygge.

Strandenge beliggende ud til kysten vil undertiden kunne blive overskyllede af havet.

Overskyllshyppigheden og -perioden varierer meget. Her i landet ligger den normalt mellem 10 dage pr. år og 1 dag pr. 10 år.

Strandengene strækker sig fra kysten og ind i landet. I de dele, der ligger nærmest vandet, domineres plantevæksten af en eller flere salttålende plantearter såsom kveller, vadegræs, annelgræs, harril,

strandrehage, strandasters, strandvejbred, jordbærkløver og engelskgræs m.fl. Disse plantearter aftager gradvis ind mod de lidt højere liggende, mindre saltpåvirkede dele af strandengen.

Ind mod land afgrænses strandengen hyppigt af et terrænskel i form af en niveauændring, hegn, skelgrøft, vej eller andet, som danner grænse for engen med dens nuværende eller tidligere udnyttelse som græsningsareal.

I inddigede områder kan der undertiden fortsat eksistere strandenge med salttålende planter, alt afhængig af særlig jordbund og vandbevægelse.

Strandensbegrebet i naturfredningsloven omfatter således en række varierende naturtyper, der har forskellige betegnelser efter den måde, hvorpå de er opstået, og graden af saltpåvirkning. Områderne kan blandt andet betegnes som marsk, marskeng, sylteng, strandeng, strandoverdrev eller strandfælle.

I de fleste strandenge er den lave plantevækst resultatet af landbrugsmæssig udnyttelse i form af græsning og høslæt. Ved ophør af græsning eller høslæt kan ske en tilgroning med de mere højt voksende sumpplanter, og strandengen overgår da til at blive en strandsump.«

Denne begrebsfastlæggelse, der - på samme måde som definitionen af moser - bygger på bemærkningerne til 1978-loven, og som i praksis har medført, bl.a. at visse af de inddæmmede arealer på Amager er blevet anset som omfattet af § 43 b, gælder således fortsat.

3.6. Strandsumpe

Begrebet strandsumpe skal forstås som hidtil. Der henvises herved til Miljøministeriets cirkulære nr. 103 af 27. marts 1984 afsnit 3.3, hvor strandsumpe er beskrevet således:

»Strandsumpe er kystbeliggende områder, hvis vegetation er domineret af store sumpplanter som tagrør, strandkogleaks, blågrøn kogleaks og enkelte andre arter. Strandsumpe forekommer ofte på de mest fugtige og eventuelt permanent vanddækkede dele af beskyttede kyststrækninger.«

Begrebet strandsumpe i § 43 b er forskelligt fra begrebet moser i § 43. Sondringen mellem de to begreber vil imidlertid i praksis kun have mindre betydning. Hvor sondringen har betydning, må den foretages på grundlag af områdernes beliggenhed henholdsvis ved kysten eller inde i landet, og i tvivlstilfælde ud fra dominansen af salttålende planter som strandkogleaks, blågrøn kogleaks, strandasters m.fl. i strandsumpene.

3.7. Ferske enge og overdrev

3.7.1. Indledning

Disse arealer omfatter fugtige, ferske enge samt tørre enge, ofte kaldet overdrev. Under betegnelsen overdrev falder også græsbevoksede kystskrænter.

På enge og overdrev kan der ofte forekomme mere eller mindre udbredte bevoksninger med krat og anden træagtig vegetation. Sådanne bevoksninger vil også være beskyttet af bestemmelsen, og det vil derfor kræve dispensation, såfremt man ønsker at rydde et sådant krat.

Udformningen af de gældende §§ 43-43 b og forslagens § 3 forudsætter, at benyttelsen af de beskyttede arealer kan fortsætte som hidtil. Dette indebærer bl.a., at nogle ferske enge, såkaldte »kulturenge«, som regelmæssigt er blevet omlagt navnlig for at sikre bedre græsningsmuligheder, kan omlægges med samme tidsinterval som hidtil. Ved omlæg forstås normalt pløjning og efterfølgende jordbehandling, hvorefter området tilsås med den samme eller en ny afgrøde. Hvis det i forbindelse med omlæg af et bestemt engareal inden for de senere år har været praksis i et år at høste en anden afgrøde - typisk korn - på det pågældende areal, vil denne praksis også kunne fortsætte ifølge lovforslaget, i overensstemmelse med princippet om, at lovforslaget ikke tilsigter ændringer i den hidtidige anvendelse af de beskyttede områder, når denne ivotrigt ikke er i modstrid med ønsket om at bevare den pågældende naturtype som sådan jf. afsnit 2 ovenfor.

Dyrkning af korn og andre sædskifteafgrøder på enge i større omfang end hidtil vil kræve dispensation. Det samme gælder, såfremt man ønsker at omlægge eller på anden måde foretage jordbearbejdning i ferske enge, som ikke hidtil har været regelmæssigt omlagt, hvorved normalt forstås inden for de sidste 7-10 år.

3.7.2. *Ferske enge*

Ferske enge skabes ved menneskets påvirkning. Enge kan således være dannet ved slåning eller græsning af naturlige kærsumfund eller ved fældning af elle-, aske-, birk- eller pil-dominerede sumpskove med efterfølgende slåning eller græsning.

Engens plantesamfund afviger delvis fra de oprindelige kærsumfund. Ved slåning og/eller græsning forhindres træer og buske i at indvandre, ligesom græsser og planter, der kan tåle kulturpåvirkningen, får øgede konkurrencemæssige fordele frem for de øvrige arter. Dette bevirker, at det oprindelige kærsumfund ændres til at indeholde en større del af plantearter, der tåler afslåning og nedbidning, samt arter, der på anden måde begunstiges af påvirkningen. Af sådanne artsgrupper kan nævnes lave, lyskrævende planter samt een- og toårige urter, hvis spiring begunstiges af kreaturernes optrampning af jordbunden eller regelmæssig slåning. Engene er derfor generelt artsrige og indeholder en række sjældnere og fåtallige plante- og dyrearter.

Enge på forholdsvis god jordbonitet (rigkær) kan eksempelvis have en vegetation af lavere urter som trævlekrone, engkabelleje, engblomme, vinget perikon samt maj-gøgeurt og andre orchideer m.v. Er græsning eller høslæt forholdsvis ekstensiv eller ophørende, kan disse engtyper være under tilgroning med højere planter som f.eks. lådden dueurt, stor nælde, tagrør, almindelig mjødukt, kær-star, almindelig fredløs, angelik og kærtidsel m.fl. Denne vegetation kan over nogle år udvikle sig til krat og sumpskov.

De ferske enge udgør i dag en økologisk set meget betydende biotoptype. Deres lysåbne samfund rummer et bredt register af specielle plantearter samt bestande af fugle (vibe, bekkasin, engpiber, bynkefugl m.fl), pattedyr og insekter, hvoraf flere er truede, ikke blot nationalt, men også internationalt. Endelig har de

enge, der ligger direkte langs vandløb og søer, en særlig betydning som bufferzone, der medvirker til at reducere udsivningen af næringsalte (og pesticider) til vandområderne.

De ferske enge er gennem de sidste årtier på landsplan blevet stærkt reduceret, primært som følge af afvanding og detaildræning, hvorved arealerne er blevet inddraget i den landbrugsmæssige omdrift og udnyttet til kornavl, kulturgræsmarker, raps m.v. Sideløbende er der også i de senere år sket en opgivelse af den traditionelle udnyttelse af mange engarealer til høslæt og græsning, hvorefter arealerne gradvist over nogle (5-15) år gror til med tagrør, krat, sumpskov m.v.

Engene kan således ved naturlig tilgroning af fugtigere bund udvikle sig tilbage mod mose, rørsump og krat eller sumpskov og på de mere tørre dele mod mere eller mindre tilgroede overdrev og græsfælder. Overgangen mellem engen og sådanne relativt uforstyrrede plantesamfund kan ofte erkendes ved hegn og skel, men er i andre tilfælde jævn og glidende samt vanskelig at lokalisere præcist i terrænet. Da de nævnte naturtyper imidlertid også - under forudsætning af at størrelseskriteriet er opfyldt - omfattes af bestemmelserne i loven, er disse grænsedragninger i det store og hele af mindre betydning administrativt set.

3.7.3. Overdrev

I den oprindelige betydning var overdrevet den del af en landsbys jorder, der som »udmark« lå udenfor vangene, og som ikke var eng eller skov. Overdrevene blev traditionelt brugt til græsning for husdyrene og eventuelt også til høslæt. Gennem årene er mange overdrev ved opløjning blevet inddraget i omdriften, eller de er i en række tilfælde blevet plantet til, i de senere år hyppigst med nåletræer.

De tilbageværende overdrev, der på landsplan skønnes at dække under 10.000 ha, ligger i dag spredt med de største arealer på øerne og i Midt- og Østjylland. Der er typisk tale om tørbundsarealer, der aldrig eller kun meget sjældent har været pløjet op, og som helt overvejende har været udnyttet som græsningsarealer.

Græs- og urtevegetationen er oftest righoldig og varieret med mange sjældne arter. Blandt mere karakteristiske plantearter kan f.eks. nævnes mark-krageklo, gul evighedsblomst, mark-bynke, blåhat, prikbladet perikon, gul snerre, smalbladet høgeurt, fløjlsgræs, knoldranunkel m.fl. Der er til vegetationen knyttet et rigt insekt- og andet dyreliv. Tørvelag er manglende eller kun svagt udviklet.

Bortset fra strandoverdrev og enkelte fredede områder er overdrevene i dag stort set alle indhegnede. I takt med de senere års strukturændringer i landbruget er græsningen på mange arealer aftaget eller helt ophørt, og en del overdrev præges derfor i lighed med hedearealer af stigende tilgroning med buske og træer.

De eksisterende overdrev findes nu hovedsagelig på kuperede, svært opdyrkelige områder eller som dele af dyrehaver. Derfor findes de i reglen på nuværende og tidligere tiders kystskrænter (f.eks. stenalderhavets kystskrænter), og andre kuperede, svært opdyrkelige områder. Specielle overdrevstyper findes på Bornholm i form af klippeløkker og som kalkbakker i Himmerland og på Møn m.v.

Overdrevene kan have kontinuerlige og diffuse afgrænsninger i forhold til naturtyper som enge, moser, krat og heder. Derimod vil der oftest omkring overdrevet være tydelige terrænskel i form af veje, hegn, grøfter og lign., ligesom der vil være markante overgange i forhold til højskov og plantage samt til agerarealer, der er i omdrift.

Visse hårdt græssede overdrev kan være næsten uden opvækst af vedplanter (buske, træer).

3.8. Særligt om arealberegning

Mellem de fleste af de ovenfor nævnte naturtyper er der i mange tilfælde meget jævne og glidende overgange, f.eks. fra eng til mose. De nævnte overgange med små ændringer i vegetationssammensætningen vil bero på helt lokale variationer i jordbundens type og vandindhold.

Ved arealberegningen af sådanne biotopkomplekser lægges det samlede naturareals størrelse til grund. Småbiotoper, der ikke i sig selv opfylder størrelseskriteriet, vil således kunne være omfattet af beskyttelsesordningen, hvis de støder op til eller indgår i arealer med andre naturtyper, som er omfattet af beskyttelsesordningen, jf. reglerne i § 3, stk. 2 og 3. Ved afgrænsningen af arealet lægges endvidere til grund, at der skal være tale om et sammenhængende areal.

Med sammenhængende areal forstås et område, som i naturfredningsmæssig henseende kan karakteriseres som en funktionel helhed. Dette indebærer, at en hede, eng, mose, eller et overdrev eller kombinationer af disse naturtyper kan anses som sammenhængende i naturfredningslovens forstand, uanset om området i et vist omfang er gennemskåret af f.eks. mindre veje, brandbælter, vandløb, små skovparceller, hegn, herunder levende hegn, m.v. I øvrigt må det bero på et konkret skøn i det enkelte tilfælde, om et areal kan anses som sammenhængende, herunder om de »fremmede elementer« er så væsentlige, at der såvel landskabeligt som biologisk set ikke er tale om helhed. Disse elementer må derfor udgøre en relativ beskedent del af det samlede areal, for at der kan ses bort fra dem ved afgørelsen af, om området er »sammenhængende«.

Det bemærkes, at ejerforholdet er uden betydning for afgørelsen af, om et areal er sammenhængende. Præcise regler om arealberegningen kan fastsættes med hjemmel i § 6.

Søer, der ikke opfylder størrelseskravet, men ligger i et område, der er omfattet af dette lovforslags § 3, stk. 2, anses i overensstemmelse med de gældende regler for vandhuller o.lign., der ligger i moser, på heder, strandenge eller strandsumpe, som en integreret del af den pågældende naturtype. De er således omfattet af beskyttelsen, hvis den pågældende naturtype (eller kombinationen af naturtyperne), jf. forslaget § 3, stk. 2 og 3, konkret udgør 2500 m². Det bemærkes, at også de øvrige arealberegningssprincipper, der fremgår af det gældende administrationsgrundlag, agtes videreført med hjemmel i ministerens beføjelser efter lovforslagets § 6.

...

5. Plejeforanstaltninger

Foranstaltninger, der klart tjener til at opretholde områdets hidtidige tilstand, vil kunne ske uden tilladelse. Dette gælder for eksempel fjernelse af selvsået opvækst af træer og buske i begrænset omfang.

Foranstaltninger, der rækker ud over almindelig pleje af områdets hidtidige tilstand, kræver dispensation, selv om de tager sigte på at forbedre naturtilstanden, f. eks. hvis der er tale om en genopretning af en tidligere tilstand (naturrestaurering).

Landbrugsarealer, der tages ud af omdriften og underkastes pleje efter aftale med lodsejeren (f.eks. en aftale efter reglerne i landbrugslovgivningen om støtte til miljøfølsomme områder), vil i visse tilfælde undergå en sådan forandring, at de bliver omfattet af beskyttelsen i § 3. Der er med hjemmel i naturfredningsloven fastsat regler, som undtager sådanne arealer fra reglerne i lovens §§ 43-43 b, jf. pkt. 9 nedenfor. Denne undtagelsesordning vil blive opretholdt, også for de nye biotyper. Anderledes derimod, hvis et naturområde reetableres ifølge aftale gennem et engangstilskud efter reglerne i kapitel 8. Spørgsmål af denne art må afklares i aftalen med lodsejeren, således at misforståelser undgås. Når et areal uden aftale med myndighederne herom vokser sig ind i en af de i § 3 nævnte naturtyper, vil det blive omfattet af reglerne herom. Dette vil blive præciseret i de administrative forskrifter, som udstedes efter loven.

6. Særligt vedrørende gødsning og sprøjtning

I overensstemmelse med den tidligere praksis på området kræver gødsning eller anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler tilladelse, i det omfang sådanne foranstaltninger ikke tidligere er indgået i landbrugsdriften på et areal, der er omfattet af §§ 3 og 4.

Vedrørende gødsning i moser og heder gælder der imidlertid umiddelbart et forbud, idet selve eksistensen af disse naturtyper som regel er ensbetydende med, at der ikke hidtil har været gødsket, eller at gødsning i hvert fald har været uden særlig landbrugsmæssig interesse. Gødsning sådanne steder må derfor anses som en foranstaltning, der ændrer tilstanden, og som derfor ikke kan ske uden dispensation. Det bemærkes herved, at det i det hidtidige vådområde-cirkulære (cirkulære nr. 222 af 1. december 1978, pkt. 4.2) er nævnt, at aflæsning af gødning i moser ikke kan ske uden tilladelse.

Gødsning i hidtidigt omfang, d.v.s. med anvendelse af gødsningsmidler, der ikke overstiger hidtil anvendte mængder, kræver ikke tilladelse. Det samme gælder m.h.t. kemiske bekæmpelsesmidler. En ordning, hvorefter gødsning i visse områder er tilladt i hidtidigt omfang, er imidlertid vanskelig at administrere. Der er derfor i § 3, stk. 4, foreslået en hjemmel for miljøministeren til at fastsætte regler herom.

Generelle indskrænkninger i adgangen til at anvende kemiske bekæmpelsesmidler, vil kunne fastsættes med hjemmel i lov om kemiske stoffer og produkter.

7. Dispensationer m.v.

Således som det hidtil har været tilfældet ved administrationen af de tilsvarende bestemmelser i naturfredningsloven, er det forudsat, at der skal foreligge særlige omstændigheder, før der kan gives tilladelse til foranstaltninger, som ændrer tilstanden i de beskyttede naturtyper, når ændringerne er væsentlige eller i modstrid med ønsket om at opretholde de pågældende naturtyper som sådanne, idet reglerne under eet er udtryk for en generel samfundsmæssig interesse i, at de beskyttede naturtyper opretholdes. Det er således ikke nok, at der er påvist en væsentlig jordbrugs- eller anden økonomisk interesse i, at et indgreb finder sted. Der må tillige enten være tale om et område, som ud fra fredningsmæssige hensyn vurderes som uden særlig interesse, for at man eventuelt kan acceptere, at der sker indgreb i dets tilstand, eller at det påtænkte indgreb i sig selv ikke skønnes at medføre nogen afgørende forrykning af tilstanden i området. Dog vil det naturligvis ikke kunne udelukkes, at andre særlige forhold må tages i betragtning, f.eks. at der foreligger specielt store landbrugsmæssige interesser i et givet projekt, samtidig med at den pågældende naturlokalitet er af mindre interesse.

Navnlig for de mindre naturlokaliteter er det af betydning, at de ikke vurderes isoleret fra omgivelserne. Principielt gælder det således, at interessen i at bevare f.eks. en af de små naturlokaliteter ikke blot behøver at være den pågældende lokalitets værdi i sig selv som levested for planter og dyr. Interessen vil herudover ofte også knytte sig til, at der ikke bliver forøgede afstande til lignende lokaliteter og dermed forringede spredningsmuligheder for plante- og dyrelivet. Derfor må f.eks. også de små naturlokaliteter, der er beliggende spredt i jordbrugsområderne, generelt søges bevaret i størst mulig udstrækning. Et områdes betydning for plante- og dyrelivet behøver derfor ikke at have sammenhæng med en beliggenhed inden for eller uden for de områder, som af fredningsmyndighederne er udpeget som særlige fredningsinteresseområder. Det bemærkes i øvrigt, at en særlig omstændighed, der kan begrunde dispensation, kan være, at et ansøgt indgreb har en naturforbedrende funktion.

Råstofindvinding på arealer, der er omfattet af beskyttelsesbestemmelserne i §§ 3 og 4 forudsætter, at der meddeles dispensation, uanset om indvinding sker til eget brug, jf. Miljøministeriets cirkulærer fra 1978 og 1984, hvis principper er uændrede. Dette gælder også for indvinding på arealer, hvor der er anmeldt og anerkendt råstofindvindingsrettigheder i henhold til § 5, stk. 1-3 i lov nr. 285 af 7. juni 1972 om udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster i jorden og på søterritoriet. I tilknytning hertil kan det nævnes, at reglerne i §§ 3 og 4 ligesom hidtil vil finde anvendelse, uanset om området er undergivet landbrugspligt eller fredskovspligt.

Dispensation kan gives på vilkår, og den kan tilbagekaldes, hvis et eller flere af vilkårene ikke opfyldes. Der er ingen begrænsninger i arten af de vilkår, som kan stilles i forbindelse med en dispensation, idet det naturligvis dog må kræves, at vilkårene ligger inden for rammerne af lovens formålsbestemmelser i §§ 1 og 2.

8. Erstatningsbiotoper

I overensstemmelse med hidtidig praksis efter naturfredningsloven kan det være velbegrundet i visse tilfælde at stille krav om etablering af erstatningsbiotoper som vilkår for dispensationer, hvor der foreligger en forudgående ansøgning. Man bør imidlertid udvise tilbageholdenhed, da det ud fra en

naturfredningsmæssig synsvinkel normalt vil være langt at foretrække, at de oprindelige naturområder med deres særegne karaktertræk bibeholdes i videst muligt omfang.

Der kan være behov for at stille vilkår om etablering af erstatningsbiotoper eller genopretning af (eller plejeforanstaltninger på) eksisterende biotoper i tilfælde, hvor der er foretaget en lovovertrædelse, og man afstår fra at stille krav om en egentlig retablering af den pågældende biotop. Det kan især være relevant i situationer, hvor det er forbundet med uforholdsmæssigt store udgifter at forlange den oprindelige biotop retableret, eller en retablering af denne er umulig eller i hvert fald uigennemførlig indenfor en overskuelig årrække. Det forudsættes således, at der specielt i forbindelse med »lovliggørelsessager«, kan stilles vilkår af den ovennævnte karakter.

9. Andre bestemmelser

9.1. I § 5 stk. 1 er der i lighed med den gældende lov hjemmel for miljøministeren til generelt at undtage bestemte kategorier af de beskyttede naturtyper fra reglerne i §§ 3 og 4. I naturfredningsloven er denne hjemmel udnyttet til i et vist omfang at fritage heder, strandenge og strandsumpe fra beskyttelsesordningen, når disse er beliggende i byzone eller i sommerhusområde, jf. § 2 i Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 40 af 9. februar 1984 om tilladelse m.v. efter naturfredningslovens kapitel V til ændringer af heder, strandenge og strandsumpe. Det er hensigten at videreføre denne ordning og - udover de nævnte naturtyper - også at lade den omfatte ferske enge og overdrev, jf. forslaget § 3, stk. 2.

I Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 615 af 23. august 1991 er der i medfør af naturfredningslovens §§ 43-43 b fastsat regler, som undtager områder, der som følge af plejeaftaler og lign. vokser sig ind under den generelle beskyttelsesordning. Det er hensigten at videreføre denne ordning med hjemmel i lovforslagets § 5, stk. 1, jf. afsnit 5 ovenfor.

...

9.2. I § 6 er der en hjemmel for miljøministeren til at udstede bestemmelser, som nærmere definerer de beskyttede naturtyper og foreskriver, hvorledes arealernes størrelse skal beregnes.

10. Forespørgsler

De hidtil gældende bekendtgørelser vedrørende naturfredningslovens §§ 43-43 b har hjemlet en særlig forespørgselsordning. Efter denne påhviler det amtsrådet at give oplysning om, hvorvidt et givet areal er omfattet af godkendelsesordningen. Såfremt oplysning herom ikke er afgivet inden en vis frist, har virkningen været, at lodsejerne kunne gennemføre foranstaltningen uden tilladelse efter lovens §§ 43-43 b. I hvilket omfang denne forespørgselsordning skal bevares, og hvorledes den i givet fald skal nærmere udformes, vil blive taget op til overvejelse og forhandling med de berørte parter i forbindelse med udarbejdelsen af kommende bekendtgørelser og administrative retningslinier.

...

Til kapitel 7

Naturpleje og sandflugtsbekæmpelse

Til § 52

Såfremt der ikke løbende eller periodevis foretages pleje af områder, der omfattes af de generelle beskyttelsesregler i § 3 (og til dels § 4, stk. 1), f.eks. ved græsning eller høstet, vil de hurtigt kunne skifte karakter, ofte med uheldige konsekvenser i naturfredningsmæssig henseende. F.eks. vil heder, strandenge, enge og overdrev, der ikke græsses eller slås, efterhånden gro til. Ligeledes vil visse moser efterhånden omdannes til skov. I tilfælde, hvor man vil fastholde eller genskabe områdets karakter, vil det kunne være nødvendigt f.eks. at foretage rydning af opvoksende træer og buske.

Det foreslås derfor i § 52, stk. 1, at amtskommuner og kommuner, der ejer arealer, som er beskyttet af § 3, stk. 2, får pligt til at pleje områderne. Det bemærkes, at selvom staten ikke udtrykkeligt er nævnt, forudsættes det, at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand. Bestemmelsen omfatter ikke arealer, der tilhører kirker og præsteembeder. Dette spørgsmål vil blive optaget til nærmere forhandling med Kirkeministeriet.

Pligten til pleje efter stk. 1 indebærer, at den ansvarlige sørger for, at det område, der er tale om, i hvert fald ikke varigt skifter karakter. Det kan f.eks. betyde, at selvåede træer på en hede eller eng fra tid til anden skal fjernes. Der vil normalt ikke blive tale om store og udgiftskrævende foranstaltninger.

Stk. 2 er en videreførelse af reglen i den gældende naturfredningslovs § 62 a, der er udvidet til også at sikre hjemmel til pleje af fortidsminder og af de fredede arealer, for hvilke der ikke er fastsat tilstrækkelige regler om pleje i fredningsbestemmelserne. Bestemmelsen giver derimod ikke hjemmel til pleje i strid med udtrykkelige fredningsbestemmelser. Der er herved sket en præcisering i overensstemmelse med bemærkningerne til den tilsvarende bestemmelse i L 75. Ved en kommende udnyttelse af hjemmelen til at fastsætte regler for pleje af fredede arealer vil det bl.a. blive angivet, at amtskommunernes plejeforanstaltninger skal ske uden væsentlige gener for ejerne eller brugerne. Denne ret vil således kun kunne udnyttes, når ejeren og brugeren er underrettet herom i rimelig tid forinden. Såfremt ejeren eller brugeren i stedet ønsker at foretage de nødvendige plejeforanstaltninger, vil de have mulighed for det. Det forekommer i øvrigt yderst sjældent, at amtsrådet plejer et areal uden ejerens samtykke.

Bestemmelsen i L 75 om amtskommunernes ret til at foretage plejeforanstaltninger på ikke fredede arealer, som er i privat eje og omfattes af de generelle beskyttelsesbestemmelser i § 3, § 4, stk. 1 og §§ 12-13, er ikke medtaget. Pleje af privatejede, ikke fredede arealer kan herefter ske ved frivillig aftale med den private grundejer, jf. forslaget kapitel 8 om naturforvaltning.

Bemærkning til ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om planlægning, lov om vandløb og museumsloven af 9. juni 2004

....

2.2. Overdrev og ferske enge.

2.2.1. Baggrund

Den generelle beskyttelse af naturtyper i naturbeskyttelseslovens § 3 blev i 1992 udvidet til at omfatte ferske enge og overdrev og på grundlag af en vejledning fra Skov- og Naturstyrelsen gennemførte amterne en registrering og administrerede beskyttelsesordningen som omfattende alle biologiske overdrev, uanset deres historiske oprindelse.

En afgørelse truffet af Naturklagenævnet i 2001 fastslog imidlertid, at lovens tekst og bemærkninger var utilstrækkelige til at sikre beskyttelsen af de biologiske overdrev i det omfang, som man hidtil havde forudsat og administreret efter. Alene historiske overdrev og visse andre overdrev f.eks. kystskrænter er omfattet af § 3-beskyttelsen.

Danmark er forpligtet til at beskytte en række naturtyper efter habitatdirektivet, som henregnes til naturtypen overdrev. Det drejer sig om otte naturtyper, hvoraf tre er overdrev på mere eller mindre kalkrig jordbund (naturtype 6120, 6210 og 6230), to er overdrevsvegetation på flyvesand (naturtype 2130 og 2330), to er på klippegrund (naturtype 8220 og 8230), og den sidste drejer sig om kystskrænter (naturtype 1230). Endvidere udskiller habitatdirektivet krat på overdrev som fire særskilte naturtyper, som også hører med til overdrevsvegetationen (naturtype 2160, 2170, 2250 og 5130). Der er i vidt omfang sammenfald mellem de overdrev, som Danmark er forpligtet til at beskytte i medfør af habitatdirektivet, og de biologiske overdrev.

Udvalget vedrørende natur- og miljøregulering i Sønderjyllands Amt og Ribe Amt (Lauritsen-udvalget) har anbefalet, at kriterierne for beskyttede ferske enge i den inddigede del af marsken præciseres under hensyn til de særlige jordbunds-, natur- og landbrugsdriftsmæssige forhold, der gør sig gældende i dette område. Præciseringerne nødvendiggør ikke ændringer af loven, men vil ske ved en revision af »Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper« som vil få tilføjet præciserende afsnit om fugtighedskriterier og om plantekriterier for ferske enge i marken.

Som opfølgning på regeringens naturredegørelse fra oktober 2002 »Danmarks natur – ansvaret for at beskytte den og glæden ved at benytte den« har Miljøministeriet nedsat en arbejdsgruppe, der skal vurdere behovet og mulighederne for at udlægge bufferzoner omkring særligt sårbare naturområder, herunder overdrev. Arbejdsgruppens arbejde er endnu ikke afsluttet, men hvis det på et tidspunkt måtte blive besluttet at indføre regler om bufferzoner omkring overdrev, vil anbefalingerne herom fra Wilhjelm-udvalget blive lagt til grund. Wilhjelm-udvalget anbefalede bl.a., at der ikke generelt udlægges bufferzoner omkring overdrev, der er mindre end 2,5 ha. Alle indgreb indenfor evt. bufferzoner vil i overensstemmelse med princippet i miljøbeskyttelseslovens § 26 a udløse erstatning for tabet.

2.2.2. Ændringsforslaget

Det foreslås, at den generelle beskyttelse af visse overdrev efter lovens § 3 udvides til at omfatte alle biologiske overdrev (hvoraf historiske overdrev er en delmængde), der – i overensstemmelse med størrelsesgrænsen i § 3 – er større end 2.500 m² .

Forbuddet mod tilstandsændringer er en generel erstatningsfri regulering og har retsvirkninger i lighed med de øvrige beskyttede naturtyper efter lovens § 3. Forbuddet mod tilstandsændringer forhindrer således ikke, at hidtidig lovlig drift kan fortsætte. Amtsrådet kan i særlige tilfælde dispensere fra forbuddet, jf. § 65, stk. 3.